

НАРОДНЫЯ БРАЗІЛЬСКІЯ КАЗКІ

3
КНІЖКІ
CONTOS
POPULARES
DO BRAZIL

САБРАНЫЯ
СЕНЬЁРАМ
SILVIO
VASCONELOS
DA SILVEIRA
RAMOS ROMERO

Г. ВЫДАДЗЕННЯ
У ПЕРШЫНН 9 ПАРТЫСІІ
У 1863 ГОДЗЕ

ПЕРАКЛАДЗЕННЯ
У ГОДЗЕ 2022-М
ДЗМІТРЫЕМ
МАГІЛЕЎЧАВЫМ
У ГОРАДЗЕ
МЕНСКУ

НАРОДНЫЯ БРАЗІЛЬСКІЯ КАЗКІ

**CONTOS
POPULARES
DO BRASIL**

НАРОДНЫЯ БРАЗІЛЬСКІЯ КАЗКІ

Мінск
Выдавец Цымбераў Р. М.
2024

УДК 821.134.3-32
ББК 82(70Бра)-4
Н30

Народныя бразільскія казкі / пер. з парт. Д. С. Ма-
Н30 гілеўцава. — Мінск : Выдавец Р. М. Цымбераў, 2024. —
100 с. : іл.

ISBN 978-985-7303-82-3.

У выданні сабраныя бразільскія народныя казкі, запісаныя ў канцы XIX ст. Яны ўвабралі ў сябе ўсё, што складае культуру бразільскага народу: і відавочны моцны еўрапейскі ўплыў, і любоў да прыроды, уласціваю карэннаму насельніцтву, і музычны, жвавы і вясёлы подых Афрыкі. Героі гэтых казак – мурашы і пеўні, прынцэсы і малпы, зласлівы ягуар і хітры мурын. Яны хітруюць і чаруюць, перамагаюць і плачуць альбо ўпрост разбягаюцца абы-куды, а нам, чытачам, з таго пацеха і навука.

УДК 821.161.3-82-34
ББК 82(70Бра)-4

ISBN 978-985-7303-82-3

© Д. С. Магілеўцаў, пераклад
на беларускую мову, 2024
© Афармленне.
ІП Р. М. Цымбераў, 2024

ПРАДМОВА

да бразільскіх народных казак,
сабраных сеньёрам
Сільвія Васканселас да Сільвейра Рамас Рамера
і выдадзеных упершыню ў Партугаліі
ў 1885 годзе,
перакладзеных у годзе 2022-м
спадаром Дзмітрыем Магілеўцавым*,
ілюстраваных спадаром Паўлам Дарохіным

Напэўна, калі вы, шаноўны спадар чы-
тач, знаёміліся ў маленстве з гэтак зва-
нымі народнымі казкамі, у вас, як і ў мя-
не, узнікала пэўнае пачуццё лёгкага пад-
ману. Бо ўсе ж мы ведаем, што народ —
гэта дзесьці ў вёсцы, дзе раве бугай, дзе
певень можа балюча ўдзеўбануць у па-
тыліцу і ўвогуле патыхае быдлячым лай-
ном, дзе п'юць бімбер і настойваюць на ім

* Пераклад зроблены па выданні Sílvia Romero. Contos Populares Do Brasil / Coleção acervo brasileiro. Volume 3, 2ª edição. Projeto editorial integral. Eduardo Rodrigues Vianna. Cadernos do Mundo Inteiro, 2018. [Электронны рэсурс]. — Рэжым доступу: <https://cadernosdomundointeiro.com.br/pdf/Contos-populares-do-Brasil-2a-edicao-Cadernos-do-Mundo-Inteiro.pdf>

калінавае зелле, дзе дзядзька Пятро збіў кіем злодзея, які рабаваў збожжа, а тады разам з ім зацмактаў жытнёвай і ўтапіў трактар у дрыгве ля калгаса «Шлях да светлай будучыні». Там і смешна, і журботна, але — усё насамрэч, усё сапраўднае. Аднак казкі, якія нам трапляюцца ажно са школьных хрэстаматый, гладзюткія ды ахайненькія, і няма там нічога, здольнага давесці да вохкання добрую завучыху. І калі хто быў на вясковым вяселлі, абавязкова спытае сябе: няўжо гэтыя самыя людзі, якія рагочуць побач і распавядаюць такое, што чырванее ўсё ад вушэй да сракі, выдаюць этнографам хрэстаматыйныя казачкі на гладзюткі літаратурны манер?

Дык вось, адкрыю вам банальную таямніцу: не выдаюць. Звычайная арыгінальная народная казка — гэта анекдот, якім людзі забаўлялі сябе і родных. І забаўлялі менавіта ў той манеры, у якой і балявалі, і святкавалі. А не ў той, якую выносілі на суд адукаванай публікі аматары народнай асветы. І няма там бяздоннай

глыбіні народнай мудрасці і залатых скарбаў народнай жа цноты. А ёсць там мудрасць хатняя, цёплая, крыху смуродная і блізарукая, пад старым кажухом і на печы — карацей, жывая. І слова там жывое, смакавітае, сакавітае і не заўжды стрыманае. Тое, якое яшчэ не трапіла ў кволяя кіпцюры цмактуноў ад фальклору, літаратурных кастратараў-апрацоўшчыкаў.

Вось тут яно менавіта такое, гэтае слова. На світанку бразільскай фалькларыстыкі да запісанага ставіліся з павагай.

Па розуме і ветлівасці, мне варта было б тутакі не пісаць сваё, а перакласці кавалак прадмовы аўтара, які сумленна збіраў і рыхтаваў для выдання казкі. Аднак, на жаль, побач з павагай да народнага слова ў дзевятнаццатым бразільскім стагоддзі не было павагі да носбітаў гэтага слова. Тады ў гэтак званых адукаваных колах цалкам сур'ёзна меркавалі пра тое, у якой ступені мурыны адстаюць у развіцці нават ад амазонскіх абарыгенаў, і няшмат хто сумняваўся ў інтэлектуальнай бездані

паміж гэтымі індзейцамі і вялікім культуртрэгерам, белым чалавекам паўночнай расы. Таму перакладаць арыгінальную прадмову я не стаў, а напісаў караценькую сваю — у асноўным дзеля папярэджання. Калі вас, шаноўны мой чытач, палохае слова «срака» — калі ласка, не чытайце далей.

Астатнія ж — рухайцеся наперад!

ЯК З'ЯВІЛАСЯ НОЧ

Трэ нам на пачатку распавесці, як пачынаўся наш сусвет, а галоўнае, як з'явіліся дзень і ноч. Бо на пачатку часоў ночы ўвогуле не было, а панаваў заўжды дзень. Ноч жа спала глыбока пад вадою. Тады жывёл не было і ўсе рэчы размаўлялі.

Кажуць, што аднойчы сярод таго дня дачка Вялікага гада вырашыла пайсці за хлопца. А ў таго жылі тры верныя пахалкі. Ну, жывуць хлопец з гадскай дачкою разам, а тая не падпускае хлопца да сябе. І што рабіць?

Кажа хлопец пахалкам:

— Ідзіце-тка вы пашпацыруйце, бо калі вы побач, не хоча жонка са мною, як мусіць быць у мужа з жонкаю.

Пахалкі і пайшлі. Хлопец кліча жонку да сябе, а тая і кажа:

— Не магу з табою, бо яшчэ не ноч.

— Ды няма ў нас ночы, заўжды дзень, — кажа на тое хлопец.

— А ў майго бацькі ноч ёсць. Калі хочаш легчы са мною, дык адшукай ноч у майго бацькі, побач з Вялікай ракою.

Тады хлопец паклікаў пахалкаў, а ягоная жонка загадала пайсці да хаты яе бацькі і прынесці шалупінне ад арэха тукумы. Ну, пахалкі адправіліся, паплылі па Вялікай рацэ ў каноэ, неўзабаве дасягнулі хаты Вялікага гада, той ім аддаў шчыльна закаркаванае, залітае смалою шалупінне тукумы і сказаў:

— Ну вось, нясіце да маёй дачкі. Аднак не адчыняйце ані ў якім выпадку! Усё тады згубіцца.

Пахалкі павезлі шалупінне пану. А знутры і «бу-бум-бум», і «ква-ква-ква», і «тукі-так», і «цак-цак-цак». Нібыта звяры выюць і жабы галосаць, аднак тады яшчэ не было жабак і звяроў, і таму пахалкі гэтакіх гукаў не ведалі. Не вытрымаў адзін з пахалкаў і, калі адплылі далёка, сказаў:

— Ну давайце ж зірнём, што за гоман такі.

Галоўны ж з пахалкаў, які кіраваў каноэ, адпавёў:

— Не, нам жа казалі: усё згубіцца і мы згубімся. Плывемо далей.

А з тукумы ўсё гоман ды гоман, і няма моцы трываць. Не вытрымалі пахалкі: сабраліся пасярод каноэ, распалілі невялікі агеньчык, каб памякчэла смала, якою было залітае шалупінне, аддзерлі абалонку зубамі і рукамі і адчынілі.

Раптам навокал зрабілася цёмна.

— Ай, ой! — загаласіў кіроўца. — Згубіліся мы! А панава жонка ўжо і даведалася, што мы парушылі заповіт!

І паплылі далей як здолелі. А што зробіш?

Жонка ў хаце кажа хлопцу:

— Выпусцілі яны ноч. Цяпер трэба чакаць раніцы.

І тады ўсе рэчы ў лесе, апрача раслін ды глебы, ператварыліся ў жывёл і птушак. Што было ў рацэ, зрабілася качкамі ды рыбамі. Плечены кош ператварыўся ў ягуара, небарака рыбар са сваім каноэ ператварыўся ў гусь. Нос каноэ зрабіўся гусінай дзюбай.

Дачка Вялікага гада зірнула ўгору, пабачыла зорку Венеры і сказала мужу:

— Набліжаецца раніца. Трэ аддзяліць ноч ад дня.

З тым дзяўчына разматала нітку і загадала:

— Ты цяпер — птушка куйюбі.

Белай глінаю дзяўчына вымазала галаву птушкі, пер'е размалявала чырванню з урукуму і загадала:

— Ты цяпер заўжды будзеш спяваць, калі набліжаецца раніца.

А другую нітку дзяўчына скруціла вакол вуголля ды ператварыла ў птушку іньямбу і загадала ёй спяваць у адпаведныя гадзіны ночы і раніцою. Так дачка Вялікага гада зрабіла і з іншымі птушкамі. Цяпер яны заўжды ведаюць час свайго спеву, аддзяляюць дзень ад ночы і радуюць раніцу.

А калі вярнуліся дахаты пахалкі, дзяўчына сказала ім так:

— Не вытрымалі вы, здрадзілі свайму пану, выпусцілі ноч — і ўсе рэчы згубіліся, разгубіліся і болей не размаўляюць, ператварыўшыся ў пачвар. Таму і вам лёс ператварыцца ў пачвар. Рабіцеся малпамі,

скачыце ўсё жыццё па галінах, не ведаючы хаты, ды гаманіце без сэнсу і ладу.

А ў пазнаку таго, як яны запэцкаліся, аддзіраючы смалу з шалупіння, зрабіліся ў малпаў чорныя пашчы і жоўтыя палосы на лапах. Так яны дасюль і скачуць, і не служаць анікому, і няма ім шляху дахаты.

А цяперашні сусвет зрабіўся нашмат дурнейшым ад мінулага.

ГОЛЫ ПЕЎНІК

Жыў сабе і гадаваўся неяк голы пеўнік. І вось пашанцавала яму аднойчы адшукаць брудную паперку з літарамі. І загаласіў тады пеўнік:

— Кукарэку, аднясу гэты найкаштоўнейшы ліст майму сеньёру, пану ягамосцю каралю!

Ну і пайшоў. Такі ён быў, гэты пеўнік.

Патрапілася яму на шляху ліса і кажа:

— Голы пеўнік, ты гэта куды?

— Кукарэку, нясу ліст майму сеньёру, пану ягамосцю каралю.

— Ну, я таксама хачу да пана караля, — сказала зацікаўленая ліса.

— Тады лезь мне ў дупу! — сурова загадаў голы пеўнік.

Ну, да караля ідзе, што ж тут зробіш. І залезла ліса ў дупу.

Ідзе пеўнік далей, і тут на шляху рака. Кажа рака пеўніку:

— Голы пеўнік, ты гэта куды?

— Кукарэку, нясу ліст майму сеньёру, пану ягамосцю каралю.

— Ну, я таксама хачу да пана караля, — адказала зацікаўленая рака.

— Тады лезь мне ў дупу! — сурова загадаў голы пеўнік.

Ну, да караля ідзе, што ж тут зробіш. І залілася рака ў дупу.

Ідзе пеўнік далей, і тут на шляху кактус. Агромністы такі. Калючы. Кажа кактус пеўніку:

— Голы пеўнік, ты гэта куды?

— Кукарэку, нясу ліст майму сеньёру, пану ягамосцю каралю.

— Ну, я таксама хачу да пана караля, — адказаў зацікаўлены кактус.

— Тады лезь мне ў дупу! — сурова загадаў голы пеўнік.

Ну, да караля ідзе, што ж тут зробіш. І заціснуўся кактус у дупу.

А пеўнік ішоў сабе, ішоў ды прыйшоў да караля ў палац і аддаў прама ў рукі брудную паперку.

Вох, як жа раззлаваўся пан кароль! Голы пеўнік зайшоў прама ў палац ды су-

нуў у руку бруднае. Загадаў пан кароль закінуць пеўніка ў курнік, бо што яшчэ рабіць з голым пеўнем? Там куры ды пеўні зірнулі на голага і давай яго таўкці ды дзяўбці. Шмат пакутаваў голы пеўнік, а тады ўзяў ды выпусціў з дупы лісу. Тая кінулася на курэй з пеўнямі і ўсіх паперадушыла. А пеўнік выскачыў і пабег да хаты.

Калі каралю распавялі пра здарэнне, той загадаў адправіць па голага пеўніка пагоню. Бо пеўнік ці не — трэ за курэй плаціць. Пагналася пагоня, і вось — баचाць пеўніка. І той убачыў, а тады выпусціў з дупы раку. Учыніўся сапраўдны патоп, пагоня затрымалася. Аднак не спынілася, бо была надта зацятая. Пеўнік жа бег далей і, калі ізноў пабачыў пагоню, выпусціў з дупы кактус. А той, калі выскачыў на волю, ужо так раскінуўся, столькі павыпускаў калючак, што пагоня спынілася ды падумала: якога ляду ціснуцца праз калючкі, едучы за голым пеўнем?

Бо певень жа. І голы.

З тым і вярнуліся да караля, а певень прыбег сабе дахаты і далей жыў ды гадаваўся. І аніхто яго болей не чапаў.

Такі вось ён быў, голы пеўнік.

ЗЛАСЛІВАЯ МУРЫНКА

Жыў аднойчы ягамосць кароль, і было ў яго тры сыны. І ўсё ў іх было, і не ведалі яны, чаго ім яшчэ трэба. А кароль падумаў, што трэба ім пайсці пашукаць свайго ўласнага жыцця, і падараваў кожнаму па кавуне. І сказаў, каб не рэзалі кавуноў, пакуль не знойдуць месца, дзе досыць вады ці малака.

Старэйшы сын доўга не цярпеў. Ледзь адышоў ад дому, стаіўся і вырашыў парэзаць кавун. Насамрэч, ну спёка ж, піць ахвота, навошта цягнуць кавун да вады? І разрэзаў кавун.

Адтуль выскачыла прыгожая голая дзеўка і кажа:

— Дай мне малака, дай мне вады.

А вады няма, і малака таксама. Дзеўка ссохлася, упала і памерла.

Сярэдні сын таксама не надта доўга трымаўся, хаця даўжэй ад першага, так. Ну, парэзаў кавун, адтуль выскачыла прыго-

жая голая дзеўка, прыгажэй ад першай, і кажа:

— Дай мне малака, дай мне вады.

А вады няма, і малака таксама. Дзеўка ссохлася, упала і памерла.

Малодшы ж сын уважлівей слухаў бацьку — і разрэзаў кавун, толькі калі дасягнуў крыніцы. З кавуна выскачыла голая дзеўка, прыгажэйшая ад дзвюх першых, пабачыла крыніцу і кажа:

— Дай мне хутчэй вады.

Малодшы тут жа набраў ёй вады, і дзеўка напілася. Тады задумаўся хлопец пра тое, што далей з ёю рабіць. Хацелася б забраць з сабою, але ж голая. Тады ён сказаў ёй, што пойдзе шукаць вопратку, а пакуль што няхай дзеўка залезе на дрэва і схавецца ў галінах.

Не паспеў ён адысці, як прыйшла па ваду зласлівая старая мурынка і зірнула ў крыніцу, але адбіўся не яе агідны твар, а твар прыгожай дзеўкі з дрэва. Мурынка і падумала, што вада чароўна адбівае сапраўдную прыгажосць твару, і сказала сабе: «Ну, і з чаго я, такая прыгожая, нашу ваду людзям?»

З тым і кінула гарлач на зямлю, і той пабіўся. Мурынка без вады вярнулася да гаспадыні, а тая накрычала, дала яшчэ большы гарлач і загадала прынесці ваду. Але крыніца зноў паказала прыгожы твар, і зноў мурынка раззлавалася, пабіла гарлач, вярнулася, атрымала бізуноў, ізноў пайшла па ваду і ў трэці раз пабіла гарлач. Ну, тут дзеўка не стрымалася і засмяялася, а мурынка зірнула ўгору і кажа:

— Ах ты сонейка маё, унучачка, якая ж ты прыгожая, але ж валасы закалмаціліся. Давай табе пачашу-запляту, вошак пазбіраю.

І палезла на дрэва, падабралася да дзеўкі, палезла ў валасы — і ўткнула ў галаву булаўку! Небарака ператварылася ў галубку і паляцела прэч. А што зробіш? Мурынка ж распранулася, вопратку схавала і засталася сядзець на дрэве голая і агідная.

Вярнуўся хлапец і надта здзівіўся. Што тут за страшэнная гідота? А мурынка і кажа:

— Як жа доўга ты бадзяўся, я ссохлася ўся, сцямнела, сонца мяне спаліла. Цяпер ажаніся са мной!

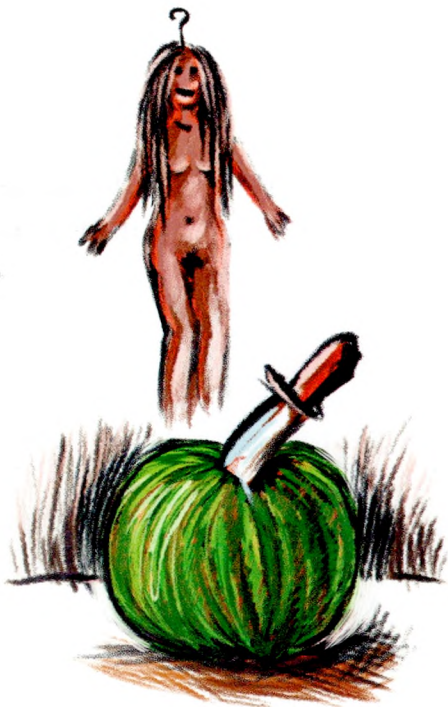
Ну, вярнуўся хлапец да палаца і ажаніўся з гідотай. А галубка ўсё вілася побач з палацам, ля саду, садзілася на галіну і гаварыла садоўніку: «Як жа там жыве мой пан прынц са сваёю зласлівай мурынкай?» І з тым злятала.

Нарэшце садоўнік распавёў каралю пра надзвычай прыгожую галубку, і той загадаў стварыць сілок, каб злавіць яе. І спачатку той сілок зрабілі з брыльянтаў, бо чым яшчэ вабіць такую птушку? Але не злавілі. Зрабілі з золата, са срэбра — і нічога. Тады зрабілі з шоўку, бы сукенку, — і злавілі. Пасадзілі галубку ў клетку і павесілі тую клетку ў каралеўскім палацы. Ну а прынц аніяк не мог адарваць ад галубкі позірк.

Мурынка злавалася — і чым далей, тым больш упарта пераконвала прынца вабіць галубку ды з'есці. Нарэшце прынц пагадзіўся. Аднак у дзень, калі ўжо прызначылі адправіць галубку на патэльную, вырашыў

ён яе пагладзіць ды прылашчыць і заўважыў булаўку ў галаве. Адразу ж ён тую булаўку выцягнуў — і з'явілася былая непараўнальна прыгожая голая дзяўчына. Прынц адразу яе пазнаў. І ажаніўся з ёй.

А мурынку прывязалі да пары шалёных ішакоў, і тыя яе раздрапалі на кавалкі.

ЗАМУЖНЯЯ ЖАБКА

Жыў аднойчы чалавек заможны, мабыць, магнат які, і было ў яго тры сыны. І вось аднойчы прыходзіць да яго старэйшы сын і кажа:

— Бацьку, я ўжо дарослы, магутны, а вашамосць ужо стары, пайду я пашукаю долі па-за бацькавым маёнткам.

— Ну добра, сынку мой, — кажа бацька. — Ідзі, а на дарогу прапаную я табе вось што: альбо маё бласлаўленне і крыху грошай, альбо шмат грошай і да іх мой праклён.

— Лепей шмат грошай, — давёў юнак, атрымаў грошы з праклёнам ды пайшоў.

Шмат чаго ён пабачыў, шмат перажыў і ў рэшце рэшт ажаніўся.

Праз год прыходзіць да бацькі сярэдні сын з тым жа самым пытаннем. Атрымаў ён такі самы адказ, таксама абраў праклён з вялікімі грашыма, таксама адправіўся шукаць долі, шмат вандраваў, пакутаваў і ў рэшце рэшт ажаніўся.

Прайшоў яшчэ год, і нарэшце прыйшоў да бацькі малодшы сын, спытаў тое ж, што і старэйшыя браты, атрымаў гэтакі ж адказ, але абраў не грошы, а бацькава бласлаўленне. Ну і пайшоў.

Ішоў ён сабе, ішоў — ды прысеў адпачыць на беразе возера і раптам пачуў неймаверна прыгожы дзявочы голас. Юнак зачараваўся, імгненна закахаўся і паабяцаў, што абавязкова ажэніцца з той, у каго такі цудоўны голас. І раптам апынуўся ён у шыкоўным палацы, а гаспадарынькаю ягонай, той, чый быў такі цудоўны голас, выявілася жабка!

Што зробіш, трэба жаніцца. Пабраўся сумны юнак шлюбам з жабкаю ды і зажыў з ёю.

Прайшоў пэўны час, і сабраліся браты адведаць бацьку. Бо трэба, бацька ж. Калі адпраўляў, ён іх намовіў, каб абавязкова ў прызначаны дзень усе разам паўсталі перад галавою роду. А яшчэ бацька загадаў, каб усе прывезлі свякрусе падарункі ад нявестак.

Небарака малодшы не ведаў, куды падзецца. Ну што возьмеш ад жабкі? А тая і кажа, каб юнак пакідаў ніткі ў возера —

і будуць тады карункі. Прынёс ён ды кінуў. Жабка раўла ды галасіла ў возеры ўвесь дзень, юнак хадзіў пахмурны — аднак напрыканцы дня з'явіліся такія цудоўныя карункі, якіх хлапчына ў жыцці не бачыў.

У бацькоўскім доме хлопцаў сустрэлі надта радасна, маці ўхваліла ўсе падарункі, аднак падарунак малодшага ўхваліла болей ад усіх. Старэйшыя браты надта пазайздросцілі і раззлаваліся. А калі бацькі развітваліся з сынамі, загадалі, каб праз пэўны час прыехалі зноў, ужо з жонкамі. Тады браты ўзрадаваліся. Бо ў іх жонкі як жонкі, а ў малодшага — жаба. Чутка ўжо ж разышлася пра тое, каго прыдбаў малодшы.

Малодшы вярнуўся ў палац яшчэ сумнейшы за ранейшае. Як жа гэта: паказаць слізкую жывёліну замест жонкі?

Калі надышоў час ехаць, вылезла з возера процьма вялікіх жаб і малых жабянятак. Юнак сеў на каня, а жабы залезлі на колы, якія цягнулі быкі.

Ну, прыехаў ён да бацькоў, паказаў жабу ды ўсю яе радзіну. Тут ужо браты з іх жонкамі павесяліліся. Малодшы ледзь не

аглух ад кпінаў, а жабцы-жонцы бы з жабы вада. Селі за вячэру. Усе ядуць, а жабка-жонка хавае ежу на грудзях. Ну што за бясчынства такое: ці то жаба, ці то свіння?

Зноў пасыпаліся кпіны. Але тут знянацку жабка выцягнула з грудзей цудоўны букет кветак, у які ператварылася ежа, і сама ператварылася ў найпрыгажэйшую прынцэсу.

Вось тут братнія жонкі і папаздыхалі ад злосці ды зайздрасці.

А малодшы ледзь не памёр ад радасці, але ж не памёр і жыў надзвычай шчасліва.

Вось такое яно бывае, бацькава бласлаўленне.

МУРАШ І СНЕГ

Поўзаў сабе мураш па полі, і тут табе на — снег з неба і на нагу! Ну, снег здараецца калі-нікалі нават і тады, калі поўзаюць мурашы. Мураш і кажа:

— О снег, ты такі магутны, ухапіў маю нагу, і мне не вызваліцца самому! Вызвалі мяне!

А снег і кажа:

— Я магутны, але сонца мяне топіць і знішчае, яно мацнейшае ад мяне.

Мураш кажа сонцу:

— О сонца, ты такое магутнае, ты знішчаеш снег, які схапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

А сонца кажа:

— Так, я магутнае, але ж хмара мяне засланяе.

Мураш тады кажа хмары:

— О хмара, ты такая магутная, ты засланяеш сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

А хмара і кажа:

— Так, я магутная, але ветрык мяне развейвае.

Тады мураш кажа ветру:

— О вецер, ты такі магутны, ты развейваеш хмару, якая заслання сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — кажа вецер, — але сцяна мяне спыняе.

Тады мураш кажа сцяне:

— О сцяна, ты такая магутная, ты спыняеш вецер, які развейвае хмару, якая заслання сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

А сцяна і кажа:

— Так, я магутная, але ж пацук праядае ўва мне дзіркі.

Тады мураш кажа пацуку:

— О пацук, ты такі магутны, ты праядаеш дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая заслання сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — пагадзіўся пацук, — але ж кот на мяне палюе.

Тады мураш кажа кату:

— О кот, ты такі магутны, ты палюеш на пацука, які праядае дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая засланяе сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — пагадзіўся кот, — але ж сабака мяне грызе.

Тады мураш кажа сабаку:

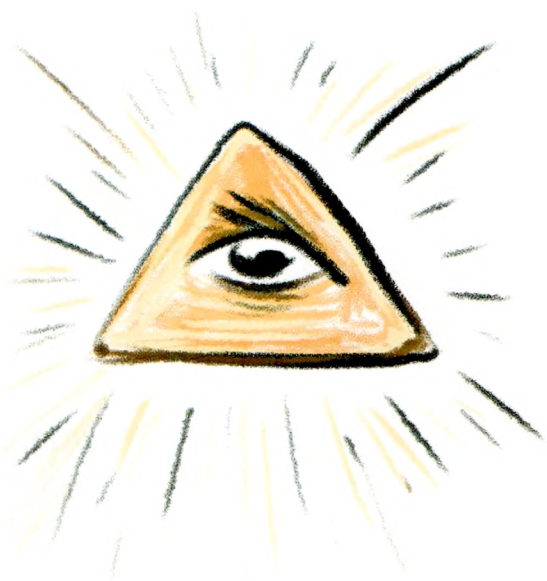
— О сабака, ты такі магутны, ты грызеш ката, які палюе на пацука, які праядае дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая засланяе сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — пагадзіўся сабака, — але ж ягуар жарэ мяне.

Тады мураш кажа ягуару:

— О ягуар, ты такі магутны, ты жарэш сабаку, які грызе ката, які палюе на пацука, які праядае дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая засланяе сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — пагадзіўся ягуар, — але ж чалавек забівае мяне.

Тады кажа мураш чалавеку:

— О чалавек, ты такі магутны, ты забіваеш ягуара, які жарэ сабаку, які грызе ката, які палюе на пацука, які праядае дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая засланяе сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

— Так, я магутны, — пагадзіўся чалавек, — але ж я раб Пана Бога, і Ён мяне нішчыць.

Тады кажа мураш Пану Богу:

— О Пан Бог, ты такі магутны, ты нішчыш чалавека, які забівае ягуара, які жарэ сабаку, які грызе ката, які палюе на пацука, які праядае дзіркі ў сцяне, якая спыняе вецер, які развейвае хмару, якая засланяе сонца, якое топіць снег, які ўхапіў мяне за нагу. Вызвалі мяне!

Зірнуў з неба Пан Бог і кажа:

— Ну дык бяжы ўжо.

І пабег мураш.

З таго часу мурашы ўсё жыццё бегаюць.

МАЛПА І ЯЕ ХВОСТ

Вырашыла малпа аднойчы зарабіць капітал і ўселася на шляху. А там ездзілі колы на бычыным цягле. У возчыка ж быў сцізорык. Малпа паклала хвост на каляіну. Возчык пабачыў і кажа:

— Малпа, ну ты што, прыбярэ хвост, я ж тут паеду.

— А вось і не прыбярэ, — кажа малпа.

Тады возчык хвастануў пугай быкоў, колы паехалі і суцэльна адрэзалі хвост. Малпа ўзрадавалася ды завішчэла:

— Хвост мне вяртай альбо аддавай сцізорык!

Ну, возчык аддаў сцізорык, а малпа паскакала, радасна загаласіла (але ж галашэнне само па сабе ад чагосьці сумнага?):

— Згубіла хвост, а прыдбала сцізорык! Тыбыдым, тыбыдык, я хітрэйшая за ўсю Анголу!

І пабегла далей.

Бачыць малпа: стары мурын робіць кошыкі з лазы, а лазу адгрызае ўласнымі зубамі.

— Вуй, стары мой сябра, — загаласіла малпа, — вуй як ты грызеш лазу ўласнымі зубамі! Бяры сцізорык!

Ну, мурын і ўзяў, а сцізорык жа маленькі, мурын і зламаў яго аб лазу. Малпа ж загаласіла:

— Вуй, вярні мне сцізорык, ён жа быў кароль усіх сцізорыкаў! Альбо давай кош.

Стары мурын аддаў кош. Малпа ж загаласіла радасная:

— Згубіла хвост, прыдбала сцізорык, згубіла сцізорык, прыдбала кош! Тыбыдым, тыбыдык, я хітрэйшая за ўсю Анголу!

І пабегла далей.

Бачыць малпа: жанчына пячэ хлеб і кладзе на спадніцу.

— Ох, гаспадынька мая, пячэш хлеб і кладзеш на спадніцу! Зірні — вось кош, — сказала малпа.

Жанчына ўзяла кош, паклала туды хлябы — а донца і выпала. Малпа адразу ж загаласіла на ўсё наваколле:

— Аддавай мне кош, найлепшы кош, кош з кашоў! Альбо давай хлеб.

Жанчына дала малпе хлеб, тая пабегла надта задаволеная і загаласіла:

— Згубіла хвост, прыдбала сцізорык, згубіла сцізорык, прыдбала кош, згубіла кош, прыдбала хлеб! Ох як я буду есці мой хлеб! Тыбыдым, тыбыдык, я хітрэйшая за ўсю Анголу!

І з'ела хлеб.

І ўсё.

МАЛПА І НАПОЙ АЛУА

Аднойчы пажадала малпа зрабіць сабе напой алуа, бо надта смачна яго піць у спякоту. А грошай жа няма. Ну і вырашыла малпа наведаць суседа-пеўня. І папрасіла яна прадаць ёй на паўрукі кукурузнай мукі, то-бок з двух чортавых тузінаў кукурузін, і прызначыла час, калі аддасць грошы. Ну, певень пагадзіўся — бо добра ж прадаў. Малпа знесла кукурузу, а тады явілася да хаты суседкі-лісы, там папрасіла паўрукі кукурузнай мукі і паабяцала аддаць грошы ў прызначаны час — праз палову гадзіны пасля часу, які прызначыла пеўню.

Ад лісы наша малпа накіравалася да суседа-сабакі і ў яго купіла столькі ж кукурузнай мукі на тых жа ўмовах, а заплаціць паабяцала праз палову гадзіны пасля часу, які прызначыла лісе.

Аднак палічыла малпа, што ўсё ж мала ўзяла кукурузнай мукі, явілася яшчэ і да суседа-ягуара і ў яго купіла таксама столь-

кі ж мукі, а разлік прызначыла на палову гадзіны пазней, чым сабаку.

Пасля надта задаволеная малпа вярнулася дахаты, згатавала вялікую колькасць алуа ў гаршку, а тады перарабіла свой ложак, каб было пад ім дастаткова прасторы, а сама абвязалася з ног да галавы анучамі ды павалілася на ложка, нібыта смяротна хворая.

Настаў дзень платы. Першы, як і было дамоўлена, прыйшоў певень і бачыць: валяецца малпа ледзь жывая — і енчыць, і стогне.

— Вох, зараз памру.

Аднак на гасціннасць малпа не забылася, прапанавала пеўню сесці, адпачыць, загадала служцы прынесці алуа. Ветлівы певень вырашыў, што не трэба адразу ж пра грошы, пакаштаваў алуа, надта яму спадабаўся напой — няспешна выпіў тое, што паднеслі.

Тут у дзверы грукае ліса. Певень пабачыў, хто грукае, надта напалохаўся і кажа малпе:

— Вуй, кума, няма куды мне падзецца, схавай мяне пад ложка.

Малпа дазволіла. Тут зайшла ліса і бачыць, што малпа надта хвора — і енчыць, і стогне.

— Вох, зараз памру.

Аднак на гасціннасць малпа не забылася, прапанавала лісе сесці, адпачыць, загадала служцы прынесці алуа. Ветлівая ліса вырашыла, што не трэба адразу ж пра грошы, пакаштавала алуа, надта ёй спадабаўся напой — няспешна выпіла тое, што паднеслі. А малпа і пытаецца, як ёй цяпер.

— Ну, надта мне добра, — адказала ліса.

— Так і спадар певень казаў, — заўважыла малпа.

— Што, певень сюды заходзіў? — спытала здзіўленая ліса.

— Дык ён і цяпер тутак, — адказала малпа і паказала пад ложак.

Ну, ліса ўбачыла пеўня і адразу кінулася на яго, і пачалі яны біцца. Малпа ж толькі стогне:

— Вохі-вохі, толькі мяне не забіце!

Перамагла ліса і адразу пеўня зжэрла. Тут ізноў грукаюць у дзверы.

Гэта з'явіўся сусед-сабака. Малпа і з ім учыніла гэтакую ж сцэну, адправіла пад ложак, і там сабака, натуральна, перамог і зжор лісу. Пакуль жор, у дзверы загрузаў ягуар. Сцэна зноў паўтарылася, і, вядома ж, ягуар пакаштаваў алуа, а тады перамог і зжор сабаку пад ложкам. Усё, няма на каго болей чакаць. А ягуар жа хоча спагнаць грошы! Малпа адмовілася. Сказала, што ягуар піў алуа — і колькі ж выпіў! Яшчэ ў яго цяпер ажно тры звяры ў пузе!

Ягуар раз'юшыўся і кінуўся на малпу, а тая імгненна скінула лахманы ды ўскараскалася на дрэва. Ягуар не паспеў за малпай, але пакляўся адпомсціць. І таму ён склікаў ягуараў, і тыя ўсталявалі варту ля навакольных крыніц. Вось малпе алуа! Няхай паспрабуе наўпрост напіцца вады.

Вох і нацярпелася ж малпа. Ледзь не памерла ад смагі. Аднак заўважыла калёсы, а на іх гарбузы. Малпа і падумала: ну навошта людзям везці проста так гарбузы? Напэўна ж, гэта калібасы, гарлачыкі з пустых высушаных гарбузоў, а ў іх — вада.

З тым і скокнула малпа з дрэва.

А ў калібасах была не вада, а мёд. Але малпа не збянтэжылася і адразу прыдумала, як скарыстацца сітуацыяй: абмазалася мёдам, выкачалася ў лісці, зрабілася незразумелай лісцяной пачварай і пайшла сабе да крыніцы. Ягуары здзівіліся, аднак на ўсялякі выпадак павіталі:

— Здаровая будзь, лісцяная пачвара!

Хітрая малпа не адказала, напілася — аж раздзьмулася, а тады скокнула на дрэва, паабтрасала з сябе лісце і заскакала панад ягуарамі, галосычы:

— Тыбыдым, тыбыдык, я разумнейшая ад усіх!

Ну, тут ужо ягуар раззлаваўся і выкапаў нару на шляху да вады, дзе звычайна хадзіла малпа, залез у нару — так, што толькі вочы ды іклы і тырчалі вонкі, — і загадаў астатнім ягуарам засыпаць яго зямлёю. Вось так залёг сусед-ягуар у засаду. Малпа ж здалёк заўважыла патрывожаную зямлю, прыглядзелася і кажа:

— Ну, аніколі не бачыла, каб з зямлі раслі гэтакія іклы.

Тады малпа ўзяла велічэзны камень ды і пацэліла з вышыні прама ў зубы.

З таго і памёр небарака ягуар. А малпа пайшла далей разважаць над тым, каго б яшчэ з суседзяў згубіць ці апаскудзіць.

ВАДЗЯНАЯ ЧАРАПАХА І КРАКАДЗІЛ

Жыла калісьці вадзяная чарапаха кагаду, і была ў яе дудагудуха. Гучала тая дуда надта прыемна, усе жывёлы дзівіліся і радаваліся, калі чулі, а кракадзіл надта таму зайздросціў. Вадзяная чарапаха кагаду жыла ў лесе, але часцяком хадзіла да вады, бо была ўсё ж вадзяная, і аднойчы кракадзіл вырашыў залегчы на шляху да вады. Кагаду прыйшла, бачыць суседа і кажа:

— Э-э, сябра мой кракадзіл, як маешся?

— Сяброўка мая кагаду, я вось на сонцы грэюся.

Кагаду папіла і ўзялася граць на дудзе, а кракадзіл і кажа:

— Сяброўка кагаду, пазыч мне дуду, хачу паспрабаваць, як на ёй іграецца.

Чарапаха дала дуду, а кракадзіл схапіў яе ды плясь у ваду! І ўплыў з дудой. Чарапаха надта раззлавалася, а што зробіш? І пайшла сабе дахаты.

Мінула колькі дзён, напаткала чара-
паху вулей з дзікімі пчоламі, заглынула
іх шмат, назапасіла мёду і адправілася
туды, дзе кракадзіл звычайна грэўся на
сонцы. А там кагаду намазала сабе сраку
мёдам і схавалася ў лісці — толькі сраку
і вытыркнула вонкі. Ды яшчэ час ад часу
выпускала са сракі пчалу, а тая гудзела
бы апантаная, што цалкам, ведаеце, нату-
ральна. Вас бы так — вы б таксама гудзелі
бы апантаны.

Кракадзіл ляжаў сабе, ляжаў, пачуў, на-
рэшце, што штосьці гудзіць, вырашыў,
што недзе паблізу зваліўся вулей, пады-
шоў і лапай туды — цоп! А кагаду яго сра-
каю за палец — цап! Срака ж у кагаду не
простая, а з бранёю, бо чарапашая. І кажа
кагаду:

— Вяртай маю дуду, бо палец адарву.
Кракадзіл разявіў пашчу і завішчэў:

*Сынку мой, кракадзіл Гансала,
Нясі мне не сала,
А нясі мне дуду,
Бо я сам не пайду!*

Кракадзіл ён сямейны быў. Але хлопчык-кракадзіл валяўся ў брудзе і бацьку не тое каб выразна чуў, ды і хіба ж хлапцы бацькоў слухаюць?

— Чаго, бацьку? — прамовіў сын. — Сала? Адкуль у нас сала?

Кракадзіл зусім ужо раззлаваўся і зага-ласіў:

*Якое сала, дурны Гансала?
Нясі дуду, бо я сам не прыйду!*

— Ды няма тутака аніякага сала, — лянотна адказаў сын-кракадзіл.

Кракадзіл зароў, і так і гэтак галасіў свой вершык-заклік, і толькі калі ўжо ледзь не задушыўся, галосычы, а палец ледзь не адарваўся, тады прыйшоў Гансала і прынёс не сала, а дуду.

І тады толькі чарапашая срака адпусціла небараку-кракадзіла, і папоўз ён, няшчасны і кульгавы, дахаты.

ЯГУАР І БУГАЙ

ыў неяк у гарах ягуар, і вось вы-
рашыў ён аднойчы спусціцца
ды паласавацца свежанінкай.

І сустрэў унізе бугая, ну, такога смачнага
на выгляд. Як жа яго, гэтакага моцнага,
закіпцюрыць? Тады кажа ягуар так:

— Братку бугай, будзь ласкавы, — можа,
распавядзеш мне пра сябрука твайго, які
жыве вунь у тым гаю, пад дрэўцамі? Бо
ён і мой сябрук, а я колькі ж часу яго не
бачыў. А ці не пойдзеш зірнуць, як там ён?

— Ну так, я яго бачыў толькі ўчора ля
вадапою. І мяркую, там ён мяне і чакае, —
адказаў бугай. — Калі жадаеш, братку мой
ягуар, пойдзем туды разам.

— Ну чаго мне туды ісці, я ж такі галад-
нюткі, — кажа ягуар, — а там і авечкі не
знойдзеш, каб закіпцюрыць ды з’есці. І во-
раг там мой страшэнны побач.

— Што ў цябе за вораг? — спытаў бугай.

— Такі там жыве фермер, што нават на
твар зірнуць жудасна. Напэўна, як ягуара

пабачыць, дык і заб'е на месцы, а там і дрэўца няма, каб мне, небараку, выратавацца.

— Вой, братку мой ягуар, напэўна ж зрабіў ты нешта благое яму, бо хто не зрабіў, таму і баяцца няма чаго.

— Хіба я што зрабіў благое? Ну, злавіў я тое цялятка, дык за мной жа тры сабакі пабеглі! Адзін зусім шалёны, вые невыносна. Ледзь я слых не страціў. Толькі і здолеў адпачыць, калі кінуў цялятка ды

залез на дрэва. Тады я ўжо прыгатаваўся
скокнуць на іх, нягоднікаў, ды закіпцю-
рыць! Але ж збеглі, баязліўцы.

— Вось дзеля чаго табе, братку ягуар, па-
трэбны дрэвы, — сказаў кемлівы бугай. —
А мо лепей нам з табой прайсціся па ад-
крытым?

— Ну як жа ты мяне, братку, цягнеш на
адкрытае — ці ты мне не верыш? — хітра
здзівіўся ягуар.

— А чаго табе верыць? — сказаў бугай.

І разышліся яны пакрыўджаныя.

З тых часоў яны і не вераць адзін адна-
му. І живуць кожны па-свойму. Ягуар —
у лесе, а бугай — на лужку.

ВАДЗЯНАЯ ЧАРАПАХА І НЕВЯДОМЫ ФРУКТ

Кажуць, што рос у лесе аднойчы цудоўны, але невядомы фрукт, і ўсе звяры жадалі яго з'есці, аднак не маглі, бо нельга есці тое, імя чаго не ведаеш. І вось сабраліся звяры і пайшлі на ўскраек зямлі, дзе рос той фрукт, а там у хацінцы жыла мудрая ды хітрая жанчына. Яна распавяла звярам яго імя, аднак калі тыя вярнуліся да фрукта, то высветлілася: усе на імя забыліся. І так з кожным зверам: хто ні пойдзе пытацца — вярнуўшыся, абавязкова забудзе.

І вось ужо ўсе звяры схадзілі, апрача вадзяной чарапахі кагаду. Ну і паклікалі яе — няхай жа сходзіць. Ну і кпіў з яе шмат хто. Маўляў, магутныя ды разумныя звяры спрабавалі, а гэта хто? Цьху, кагаду нейкая.

А яна прыхапіла сваю гітару ды рушыла да жанчыны. Тая і кажа, што імя цудоўнага фрукта — «баёйю-баяйя-кізама-кізу

баяйя-кізу-кізама-байёю». Менавіта гэтае імя няшчасныя звяры намагаліся запамінаць, а як толькі крыху адыходзілі, хітрая жанчына крычала ўслед: «Не, я забылася, трэба „кізама-байяйя“, а не „кізу-баёйю“». Ці накшталт таго, а тады зноўку па-іншаму. Ну, звяры і блыталіся — і пакуль ішлі да дрэва, у галаве стваралася суцэльная канфузія. Аднак кагаду была з гітарай і наўпрост спявала тую першую назву, пакуль ні падышла да дрэва, — і нічога іншага не спявала, і таму не заблыталася.

Там ёй і кажа ягуар, які чакаў пад дрэвам.

— Сястрычка мая кагаду, ты ж не здольная лазіць па дрэвах, дазволь залезці замест цябе, збяру фрукты, а ты мне за працу колькі дасі.

Кагаду пагадзілася. А што тут зробіш?

Ягуар жа, натуральна, набіў мех фруктамі і збег разам з мехам. І ніводнага фрукта не аддаў. А злая кагаду пакульгала ўслед.

Аднак патрапілася на шляху ягуара вялікая рака. Сеў той і цяжка задумаўся. А тут і кагаду з'явілася і кажа:

— Братку ягуар, ты мне мех аддай, бо я добра плаваю — пераплыву з мехам, а ты пływі за мной без цяжару.

Тут ужо ягуар пагадзіўся. Ну, не тануць жа з-за фруктаў?

А кагаду пераплыла на другі бок і пайшла сабе далей. І схавалася.

Ягуар надта раззлаваўся і вырашыў адпомсціць: забіць дзёрзкую чарапаху. Пайшоў да месца на беразе паміж каранямі

вялікага дрэва, дзе кагаду любіла адпачываць, ды залёг там. А кагаду здагадалася і схавалася пад каранем.

Ягуар падрыхтаваўся, выпусціў кіпцюры і паклікаў:

— Сястрычка кагаду! Сястрычка кагаду!
І тут нібыта з ніадкуль пачуўся голас:

— Тута я. Ззаду.

Ягуар павярнуўся: і туды зірнуў, і сюды — нікога. Жудасць якая. Крычыць небарака зноў:

— Сястрычка кагаду!

І зноў жудаснае:

— Тута я. Ззаду.

Зусім збянтэжыўся ягуар, крычаў-галасіў, і заўжды той жа самы адказ з ніадкуль. З таго крануўся ягуар з розуму і вырашыў, што гэта кажа ўласны яго зад. А тут скача па галінах малпа. Ягуар і паведаміў ёй пра тое, што ўзбунтавалася ўласная яго срака і кажа непатрэбнае. А ці не зробіць малпа міласць па-сяброўску: ці не адсячэ ягуару бунтоўны зад?

Ну дык малпа і адсекла. І памёр дурны ягуар. Вось такая казка.

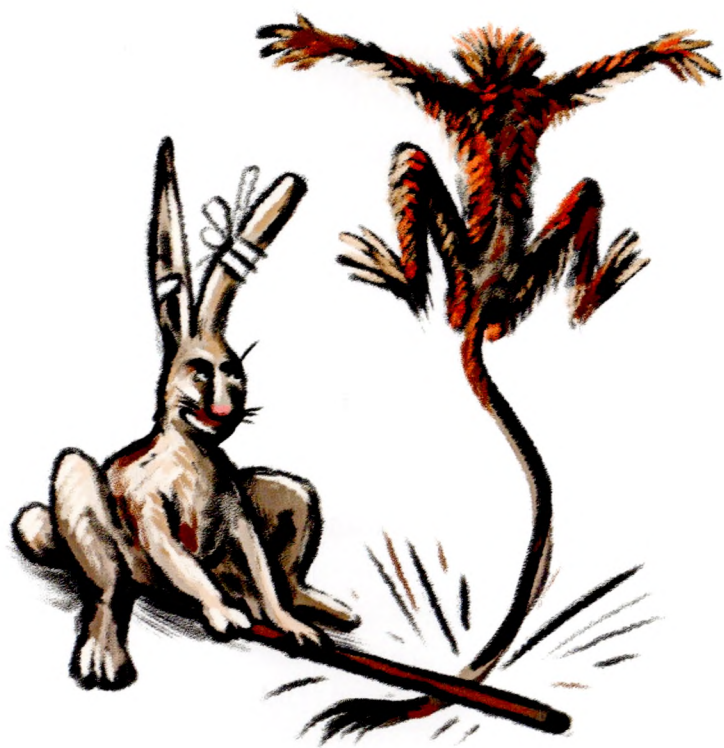
МАЛПА І ТРУСІК

Д амовіліся аднойчы малпа з трусікам, што малпа будзе забіваць мятлушак, а трусік — змяюк. Намагаўся трусік забіваць змяюк, намагаўся, стаміўся і лёг паспаць. А тут прыскакала малпа, бачыць — вушы ну нібыта крылцы мятлушак, і цоп за вушы ды пацягнула з усяе моцы.

Раззлаваўся наш трус і пакляўся адпомсціць падступнай малпе. Ну і аднойчы падлавіў пачвару. Тая адпачывала, седзячы на камені, хвост апусціўшы, дык трусік ціхенька падлез ды храснуў па хвасце дубцом! Заенчыла макака, загаласіла, кінулася на дрэва і там ужо завішчэла так, што наш трусік ушчэнт перапалохаўся, ледзь не памёр і з пераляку прамовіў вершам:

*Няма моцы жудасць трываць,
Трэ пад лісцем жыццё ратаваць.*

І ўцёк, і схаваўся пад купай лісця.
З таго часу трусікі не забіваюць змяюк.

СЯСТРЫЧКА ЛІСА І БРАТКА ГРУГАН

Запрасіла аднойчы сястрычка ліса братку гругана павандраваць. Сабе ў напарнікі ліса запрасіла апосума, а груган — паленага сакалка.

І пачалі яны вандраваць, апынуліся пасярод гор, і надышоў час начнога адпачынку. Таму вырашылі яны застацца на ноч у сядзібе браткі ягуара. А ягуар паляваў на авечак. Ён выглядзеў вялізную атару, здабыў вялізнага барана і з'явіўся дахаты з мёртваю крываваю ахвярай.

Ну, нечаканыя госці напалохаліся.

— Вох, браткі мае, благія тут рэчы адбываюцца, — заўважыла ліса.

— А нам што? — кажа на тое сакалок. — Нам, птушкам, няма чаго баяцца. Гэта ты, сястрычка-ліска, трапіла дык трапіла.

Ну, ліса тут засмяялася і кажа:

— Хіба ж я горшая ад сабакі? Ногі маю спрытныя ды зубы вострыя. А вы што маеце?

— А я маю крылы, — адказаў сакалок. — Бегаю я благавата, затое ў паветры абганяю вецер. Вам, сястрычка ліса і братка апосум, самае тое баяцца. Калі ўжо ягуар адолеў вялізнага барана, дык вас і без высілкаў адолее.

Надышоў час вячэраць, ягуар запрасіў гасцей падсілкавацца. Аднак паднёс ім не мяса, якое зжор сам, а кукурузную кашу — і тую не разліў па місах, а выліў на камень. Лісе нічога, яна ўзялася лізаць. Груган жа кажа:

— Сястрычка ліса, блага тут частуюць, хто можа лізаць, той можа і есці, а ў каго дзюба — таму анічога.

Ну а што ліса зробіць? Вось так, пад'еўшы хто што здолеў, і адправіліся госці спаць. А злы груган кажа сакалку:

— Нягожа тое, што мы галодныя кладзёмся.

І калі ягуар заснуў, груган схапіў ягуаравых дзетак, забіў іх дзюбай і зжор, а сакалок яму дапамагаў. Вось так яны павячэралі, пакуль астатнія спалі. Ягуар прачнуўся, пайшоў да дзетак і, убачыўшы

толькі косткі, кінуўся на лісу, а тая ўцякла, бо ж мела спрытныя ногі, і адправілася да прызначанага месца сустрэчы, малпавай хаты. А там захацела адпомсціць птушкам. Аднак набліжаўся час вячэры, і спачатку ліса вырашыла падсілкавацца. І падсілкавалася. Але ж у канцы вячэры з'явіўся сабака, усіх напалохаў, і ліса ўцякла. Бегла яна ажно да наступнай кропкі збору, сядзібы пеўня. Там і сабраліся ўсе чацвёрэ: ліса, сакалок, апосум і груган — і вырашылі дачакацца вячэры. Бо певень жа добразычлівы і шчодры гаспадар, усе ведаюць.

Надышоў час вячэры. Певень шчодра раскідаў паўсюль на падлозе кукурузнае зерне і кажа:

*Тым, хто з дзюбай,
Не буду згубай,
А хто з пысам,
Будзе сам-насам.*

Раз'юшылася ліса і кажа ў адказ:

*Раз так ты гасцей частуеш, мо і даруеш,
Што ежы тут мы не знойдзем і спаць пойдзем.*

Сказалі — зрабілі, і паклаліся ўсе спаць. А раззлаваная ліса не заснула, а паклікала сяброў, каб адпомсцілі птушкам. Усе ж ужо доўгі час прыглядваліся да пеўневай сядзібы. Яны набеглі ў момант ды ўсіх і пажэрлі, акрамя апосума. Той з пераляку ўпаў нібыта мёртвы і надта агідна засмярдзеў, таму яго і пакінулі жывым.

Такая вось казка пра братоў і сястрычак. А апосум з таго часу заўжды смярдзіць з пераляку.

БРАТОК ЛІСТОК

Пасварылася неяк малпа з ягуарам. За што — ужо і не істотна, бо малпа заўжды з ім сварыцца. А ягуар заўжды жадае малпай падсілкавацца, бо такая ўжо ў яго натура. Малпа хітрая, умее хавацца ды ўцякаць, аднак, на ягуарава шчасце, прыйшла вялікая суш. Ну і радасці кашаку — не ўцячэ ўжо малпа. Бо засталася ж адзінае месца, дзе вада, і ўсе звяры туды ідуць, каб напіцца. Дзёрзкая малпа ўсё ж адважылася — і ледзь выратавала жыццё, а перапалохалася дык да паўсмерці. І што рабіць?

Аднак пашанцавала ёй напаткаць воз, а на тым возе везлі ў гарбузах-калебасах мёд. Ну дык малпа сцягнула калібасу, вымазалася мёдам ды выкачалася ў зялёным лісці — і гэтак пайшла па лесе. Неўзабаве распаўсюдзілася чутка пра тое, што ў лесе

з'явіўся новы невядомы звер, і ўсе пачалі
зваць яго «браток лісток». Гэтакім чынам
малпа здолела наблізіцца да вады і напіц-
ца, а калі ягуар спытаў, што за звер такі,
малпа адказала:

*Я пачварань лісцяны, малады,
Як прыйду сюды напіцца вады,
Дык суцэльна памяняюся тады.*

І насамерэч: лісце ўжо не трымалася, па-
абвальвалася, і зірніце ж — малпа! Звяры
здзівіліся, пытаюцца, хто ж гэта і як гэта,
а малпа і адказвае:

*Я дрэўца жвавае,
Як нап'юся, дык лісцявае,
А не нап'юся, голым застаўся,
У лісце не апраўся
Ды ў лесе засруся.*

Тут зарагаталі ўсе звяры — і ягуар такса-
ма, і зноў малпа ўцякла жывая і здаровая.

ЛІСА І ЧАЛАВЕК

Аднойчы вырашыла ліса выйсці на сцежку, па якой хадзіў чалавек, ды прыкінуцца здохлай. Ну, чалавек пабачыў яе і кажа:

— Ох, ліска-небарака!

Узяў яе, выкапаў яміну, паклаў нябожчыцу, засыпаў, уздыхнуў ды рушыў далей. Ліса ж імгненна выкапалася, забегла наперад, павалілася на сцежку і прыкінулася мёртвай. Чалавек падышоў, пабачыў і кажа:

— Ох, яшчэ адна ліска-небарака!

Прыбраў яе са сцежкі, але яміну ўжо не капаў, паклаў нябожчыцу побач са сцежкай і засыпаў лісцем. Ліса зноў імгненна выкапалася, забегла наперад, павалілася на сцежку і прыкінулася мёртвай. Чалавек падышоў, пабачыў і кажа:

— І хто ж столькі лісак забівае?

З тым ён скінуў лісу са сцэжкі і пайшоў далей.

І зноў ліса ўскочыла, забегла наперад, павалілася на сцэжку і прыкінулася мёртвай. Чалавек падышоў, пабачыў і кажа:

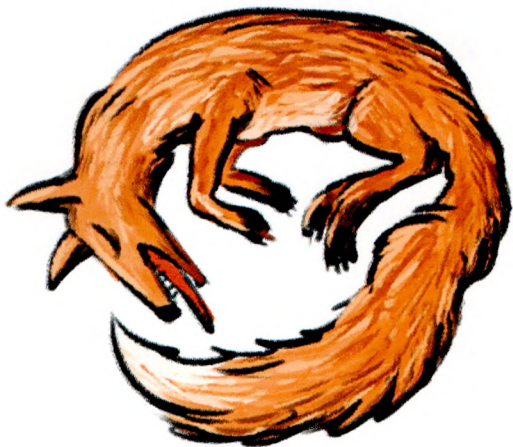
— Ды чорт бы пабраў гэтую падлу!

З тым схапіў яе за хвост і закінуў у лясны гушчар.

Ліса ледзь выбралася, а калі выбралася, задумалася і кажа:

— Не, не трэба была злоўжываць дабрынёй.

Такая вось мудрая ліса.

ТРЫ ХЛОПЦЫ

Было аднойчы каралеўства, а ў ім — надзвычай прыгожая прынцэса. Прыйшлі да яе тры хлопцы, і кожны пажадаў з ёю ажаніцца. Што ж рабіць? Бацька кароль вырашыў: хто прынясе рэч, якая болей ад усяго здзівіць і захопіць прынцэсу, той і ажаніцца з ёй.

Хлопцы пайшлі кожны ў свой бок, але перад тым вызначылі дзень, калі ім сустрэцца зноў. Першы ішоў-ішоў ды зайшоў у горад, а там малы хлапчук крычаў-зазываў, прадаваў люстэрка. Першы падыходзіць і пытаецца:

— Хлапец-маладзец, якія цудоўныя якасці мае тваё люстра?

— А вось такія: у ім бачна, што адбываецца дзе заўгодна.

Хлапец і кажа:

— Выдатна! Набуду і ажанюся з прынцэсай!

І набыў.

Другі хлопец таксама шмат вандраваў,

нарэшце трапіў у іншы горад ды на вуліцы пачуў крык. Чалавек пытаўся, хто купіць у яго цудоўны бот. Хлапец і спытаў:

— Пане мой ласкавы, скажы, якія цудоўныя якасці мае твой бот?

— О, мой бот здольны занесці ў любое месца, якое пажадаеш.

Хлапец і кажа:

— Выдатна! Набуду і ажанюся з прынцэсай!

І набыў.

Трэці хлопец таксама ішоў сабе, ішоў і апынуўся ў вялікім горадзе. А там малы бадзяецца па вуліцы і галосіць:

— Хто хоча набыць гваздзічку, якая вяртае жыццё памерлым?

Хлапец і кажа:

— Выдатна! Набуду і ажанюся з прынцэсай!

І набыў.

У прызначаны дзень усе трое сустрэліся на шляху. Хлапец з люстэркам раскрыў яго — і пабачыў, што прынцэса памерла. Другі хлопец кажа:

— Няма праблем, лезьце ўсе ў бот!

Усе залезлі туды ды перанесліся ў каралеўства прынцэсы. А там і выявілі, што прынцэса насамрэч памерла. Тады трэці хлопец прыклаў гваздзічку да носа прынцэсы.

Не паспелі азірнуцца — а яна ўжо жывая. Тады кажа першы:

— Мяркую, трэба мне ажаніцца з прынцэсай, бо калі б не маё люстра, і не ведалі б мы, што яна памерла.

А другі кажа:

— Мяркую, трэба мне ажаніцца з прынцэсай, бо калі б не мой бот, мы яшчэ б сюды і не трапілі.

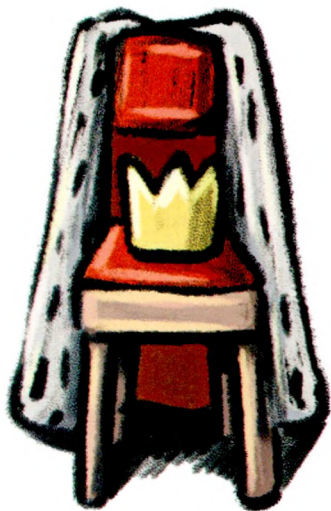
А трэці кажа:

— Каму і ажаніцца, дык гэта мне, бо дзякуючы мне прынцэса жывая.

Так дасюль яны і спрачаюцца, і кароль не можа вырашыць, у каго рэч найцудоўнейшая і каму ажаніцца.

Прынцэсу ж так аніхто і не спытаў.

*Зайшла казка ў вуха левае,
Выйшла казка цераз правае,
Рэшата хаця і новае,
Ды ўсё роўна скрозь дзіравае.*

ДЗЁРЗКІ МУРЫН

Жыла-была аднойчы сеньёра, жонка гаспадара плантацыі цукровага трыснягу ды цукраварні. І вось здарылася так, што памёр гаспадар. А ведаў, як кіраваць цукраварняй, толькі мурын па імю Вуёк Жазэ. І калі пачуў ён, што цяпер яму кіраваць цукраварняй, надта набраўся пыхі.

Ну, ён загадаў іншым мурынам каму што рабіць, а пасля запатрабаваў, каб цяпер звалі яго не Вуёк Жазэ, а Сеньёр Малодшы Казуза. Мурыны падпарадкаваліся і, калі бачылі новага загадчыка, казалі:

— Бласлаўленне Пана на Сеньёра Малодшага Казузу.

А мурын адказваў пыхліва:

— І вам бласлаўленне.

Але ж на тым пыха не супакоілася. Прыйшоў ён вечарам у маёнтак і кажа гаспадыні:

— Мая панна, Сеньёр Малодшы Казуза з'явіўся дахаты стомлены, а вашаць не за-

гадала падрыхтаваць яму ванну? Я жадаю памыцца.

Ну і што рабіць няшчаснай кабеце? Загадала яна падрыхтаваць ванну Вуйку Жазэ. А той усё не супакоіцца і кажа:

— Мая панна, а ці не загадае вашаць, каб мулатка пацерла мне плечы? Бо я жадаю, каб мне пацерлі.

Ну, загадала панна мулатцы, каб тая па-
церла плечы мурыну.

А той кажа:

— Ці не дасць мая панна мне прасаваную
камізэльку, каб насіць. Бо Вуёк Жазэ так-
сама жадае хадзіць у камізэльцы.

Небарака пайшла шукаць прасаваную
камізэльку, каб аддаць мурыну, але паду-
мала, што справа на тым не скончыцца,
і загадала дваім моцным пахалкам узяць
добрыя пугі ды схвацца ў панскім пакоі.
Мурын і насамрэч не думаў спыняцца. Ён
сказаў:

— Мая панна, калі пан Жазэ пакупаецца
ў ванне ды надзене прасаваную камізэль-
ку, хай пан Жазэ ідзе ў панскі пакой, каб
там панна пашукала ў Вуйка Жазэ вошак.
Бо Вуёк Жазэ жадае, каб у яго пашукалі
вошак.

Ну, тут апошнія сумневы ў панны зніклі,
яна запрасіла мурына да пакоя ды загада-
ла пахалкам добра папрацаваць пугамі.

Пахалкі зрабілі тое з найвялікшай ах-
вотай і так выдалі мурыну, што той ледзь
не памёр.

Раніцою прыцягнуўся ён паўжывы на поле. Працоўныя мурыны кажуць яму:

— Благаслаўленне Пана на Сеньёра Малодшага Казузу!

А той гаворыць раздражнёна:

— Аніякі я вам не Сеньёр Малодшы Казуза, а Вуёк Жазэ!

І загадаў, каб звярталіся да яго так, як раней. Мурыны падпарадкаваліся, але ж надта здзівіліся. З чаго гэтакія змены?

Аніколі болей Вуёк Жазэ не прасіў ванны, прасаванай камізэлькі і каб шукалі ў яго вошак.

Гэтак вось прыгняталі мурынаў.

ЯГУАР І КАЗЁЛ

З акарцела аднойчы ягуару пабудаваць сабе хату. Знайшоў ён прыдатнае месца ды высек навокал лес. А тут прыбадзяўся казёл, якому таксама закарцела пабудаваць хату. І вось бачыць казёл прыгожае месца — і лес там нават нехта ссек. Вырашыў казёл тамака будавацца. З тым высек палы з развілінамі, каб пакласці бэлькі даху, і закалаціў у зямлю. Ну і пайшоў адпачываць.

Прыйшоў ягуар, бачыць, што слупы пад дах ужо стаяць, і кажа:

— Вох, нехта ж мне дапамагае... Напэўна, сам Пан Бог дапамог мне.

З тым паклаў ягуар бэлькі і брусы для даху. Ну і адправіўся на адпачынак.

З'явіўся казёл, здзівіўся і кажа:

— Вуй, хтосьці мне дапамагае! Напэўна, бароніць мяне Пан Бог.

І паставіў палы, каб рабіць сцены.

З'явіўся ягуар, здзівіўся і крыху напалохаўся, заплёў у палы галлё, а паміж сцен-

камі з галля засыпаў зямлю. З'явіўся казёл і замацаваў вонкавы бок сцен. З'явіўся ягуар і пакрыў дах. З'явіўся казёл і затрамбаваў зямлю ў сценах. Вось гэтак, кожны ў сваю чаргу, і пабудавалі яны хату. А калі ягуар скончыў працу, то зрабіў сабе ложак і ўлёгся там адпачываць. З'явіўся казёл, бачыць невядомага і кажа:

— Гэй, сябручок, гэта мая хата, бо я забіў палы, зрабіў і ўмацаваў сцены, затрамбаваў зямлю.

— Не, сябрук, — адказаў ягуар, — хата мая, бо гэта я адшукаў месца, высек лес, паклаў бэлькі, змайстраваў дах і пакрыў яго, і сцены сплёў, і зямлёю засыпаў.

Тут ягуару прыйшло да галавы тое, што казлом можна няблага падсілкавацца, і вырашыў драпежнік падхітрыць.

— Але ж, пан мой бадзёры казёл, навошта нам сварыцца? Давай жыць тутака разам.

Казёл пагадзіўся, аднак моцна напалохаўся і таму павесіў свой гамак як мага далей ад ложка ягуара.

Раніцаю ягуар кажа:

— Сябра мой казёл, калі ўбачыш, што я наморшчыў лоб, сцеражыся! Бо гэтае значыць — я шалею.

А казёл на тое кажа:

— Сябра мой ягуар, калі ўбачыш, што я рагамі трасу і ажно ў дах торкаю ды раву — лепей уцякай. Бо тады не да жартачкаў.

Сышоў ягуар з хаты, маўляў, пойдзе шукаць ежы. А ў лесе, далёка ад хаты, напаткаў вялікага казла, забіў яго і, каб застрашыць суседа, прыцягнуў дахаты, кінуў на падлогу перад ім і кажа:

— Ану-тка, сябра-казёл, абдзяры здабычу і згатауй нам ежы.

Пабачыўшы гэтакае, казёл падумаў: «Ну, спадарыкі, небарака нашмат болей ад мяне, а сусед здолеў забіць яго. Мяне ж тады і ўвогуле адною лапай!»

Ноч казёл думаў, а зранку і кажа:

— Сябра мой ягуар, цяпер мая чарга ісці па ежу.

І пайшоў. Доўга ішоў — і вось пабачыў выключна агромністага тлустага дурнога ягуара. Тады казёл зрабіў выгляд, што страшэнна заняты, прыняўся рваць і збі-

раць ліяны. Цікаўны ягуар падышоў і пытае:

— Сябрук казёл, а навошта столькі ліян?

— Вух, ну як жа, а няўжо ты не ведаеш? Справа ж — няма істотней. Сусвет неўзабаве скончыцца. Значыць, патоп будзе.

— Сябра мой, а што ж ты кажаш такое?

— Праўду кажу. Калі хочаш выратавацца, трэ моцна прывязацца да дрэва, каб вадю не знесла. Таму я і збіраю ліяны, каб прывязацца!

Ягуар адразу пайшоў, адшукаў высачэзнае моцнае дрэва і папрасіў казла прывязаць яго. Ну, казёл і прывязаў найлепшым чынам, а прывязаўшы і спраўдзіўшы моц путаў, схапіў кій і лупцаваў дурнога ягуара, пакуль той не памёр. Тады казёл

адвязаў здабычу, прынёс дахаты і скінуў на падлогу.

— Вось табе, — кажа ягуару, — калі жадаеш, дык абдзяры і частуйся.

Сусед-ягуар жудасна напалохаўся. Вось так і баяліся адзін аднаго да раніцы.

А раніцою выйшаў казёл папіць свежай вады, што накапала з даху ў гарлач, зірнуў на ягуара — а той наморшчыў лоб. Тады казёл адразу ж паўстаў на дыбкі, затрос рагамі ды зароў. Ягуар з жаху апраметна скочыў, ажно вылецеў з хаты і пабег уцякаць. Напалоханы казёл таксама пабег. Так да сяго часу і бягуць — кожны ў свой бок.

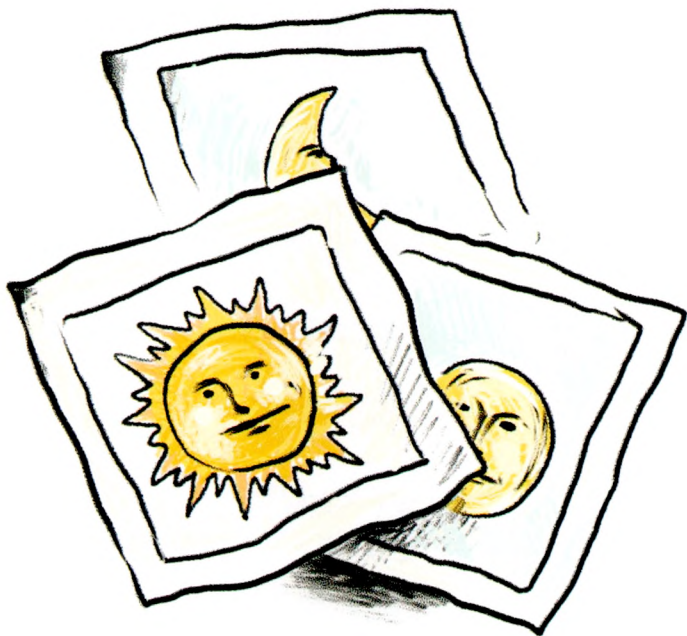

КАРОЛЬ-ПАЛЯЎНІЧЫ

Жыў-быў аднойчы кароль, і не было ў яго дзетак. А была ў яго прыхільнасць да палявання, і ў тым галоўную ён меў асалоду ў жыцці.

Ехаў ён аднойчы па лесе і пабачыў раптам прыгожую сядзібу, замілаваўся яе выглядам і паехаў да яе. А ў сядзібе дзявухна таксама прыгожая, і наш кароль адразу ж закахаўся. Адправіўся ён наступным днём на паляванне, пад'ехаў да сядзібы і папрасіў вады. Ну, дзяўчына і наталіла ягоную смагу.

З таго часу кароль кожны дзень з нагоды палявання ехаў да лесу і наведваў дзяўчыну. З чаго ж тады здзіўляцца, што наша дзявухна зацяжарыла і нарадзіла надта прыгожага хлапчука. Кароль назваў яго Сонцам. Далей — болей. Дзявухна нарадзіла дзяўчынку. Назвалі Поўняй. А пасля нарадзіла яшчэ і хлапчука. Яго назвалі Маладзіком. Кароль так радаваўся сваім дзеткам, што нават і палац закінуў,

і дзяржавай не займаўся. А каб заўжды памятаць пра малых, загадаў зрабіць тры насоўкі: на першай намаляваць сонца, на другой поўню, а на трэцяй маладзік. Кожны раз, калі снедаў альбо вячэраў, выціраў твар тымі насоўкамі і казаў:

*Колькі ж радасці мне з поўні, сонца, маладзіка,
Даравала іх святло мне панна Дамяніка.*

Гэтакім чынам старая каралева, якая дзяцей не нарадзіла і была надта раўнівая, неўзабаве здагадалася, што менавіта зводзіць караля з палаца ды перашкаджае кіраваць краінай. Тады зласлівая каралева пазвала свайго самага вернага раба-мурына і паабяцала, што калі той вынайдзе нагоду гэтакай каралеўскай разгойды, то атрымае волю і купу грошай. Мурын вычакаў, пакуль кароль адправіцца на паляванне, і накіраваўся следам. Натуральна, караля паляванне не тое каб заахвочвала. Ён аддаў стрэльбу пажу, загадаўшы паляваць, а сам паскакаў да сядзібы. Мурын жа ціхенька паехаў за ім. Бачыць — сядзіба, а на ганку ўжо трое малых, адзін прыгажэйшы за другога, і ўсе галосцяць:

— Маці, маці, бацька прыехаў, выходзь!

Тая з'явілася, абняла караля, той абняў малых, пацалаваў, і ўсе зайшлі разам у дом. Мурын жа паскакаў да палаца, пабег да каралевы, усё распавёў, а тая жудасна раз'юшылася. І вырашыла адпомсціць.

З яе дапамогай ці не, але ж здарылася, што кароль захварэў, ляжаў у ложку і шмат

дзён не ездзіў на паляванне. Каралева ж скарысталася мажлівасцю і адправіла да дзявухны мурына з цыдулкай. А там напісала, што кароль надта хворы, баіцца за сябе і жадае пабачыць дзетак, і няхай дзявухна адправіць іх з мурынам, і гэтае ўсё бяспечна, таму што злая каралева некуды з'ехала. Адвёз мурын цэдулу, але ж дзявухна адмовілася давяраць яму малых. Тады ён ад'ехаў і вярнуўся зноў нібыта з каралеўскім загадам у гэтую ж хвіліну адпраўляць малых, бо кароль без іх не можа. Што рабіць? Яго каралеўская мосць жадае. Таму сабрала дзявухна дзетак і адправіла. Тых у палацы каралева запхнула ў пакой і закрыла — і не пакінула ім аніякай ежы. А сама раніцою адправіла мурына з патрабаваннем самой дзявухне з'явіцца ў палац. Небарака-дзявухна, не ведаючы, у чым рэч, пакорліва сабралася і паехала. У палацы каралева падрыхтавала ўжо асаблівы пакой з пасткай — люк у падлозе, а пад ім утыканае нажамі кола. Завяла каралева дзявухну ў пакой, пхнула да пасткі, а дзявухна ж была моцная ды

западозрыла нешта, не паддалася. Счапіліся яны са старой каралевай. Дзявухна здолела пхнуць яе на люк і пацягнула за клямку, люк адчыніўся, старая каралева абрынулася на нажы і забілася.

Гоман і гвалт пачуў кароль, які быў у пакоі непадалёк, прымусіў сябе падняцца і дабрыў да пакоя з люкам. А там — гэтакая радасць — панна Дамяніка!

Абняліся яны, загаварылі, дзявухна і распавяла пра тое, як кароль, не ведаючы, ледзь не зрабіўся яе згубаю. Ну, тады кароль яшчэ і праверыў, ці трэба старую каралеву дабіваць — так ужо раззлаваўся. Тады распытаў пра малых, пабег да пакоя, дзе іх трымалі. Малыя ўжо ледзь не сканалі з галадухі.

Пасля кароль ажаніўся з паннай Дамянкай, а мурыну перарэзалі глытку.

Такі вось шчаслівы фінал.

ЯГУАР, АЛЕНЬ ДЫ МАЛПА

З апрасіў аднойчы братка ягуар братку алень на сыраквашу. Маўляў, пойдзем да сябра майго, паласуемся. Ну, пайшлі. А на шляху — рака. Ягуар і кажа, каб алень не баяўся: вунь мелкае месца, ідзь смела. Небарака алень паверыў, пайшоў — ды ледзь не ўтапіўся. А сам ягуар перайшоў па мелкім месцы.

Пайшлі яны далей і зайшлі ў бананавы гай. Тут ягуар шчыра так кажа:

— Братку мой алень, ускараскайся наверх ды жары там зялёныя, бо яны найлепшыя, а жоўтыя, благія, кідай мне, я паскубу крышачку і задаволюся.

Алень-небарака ледзь ускараскаўся, пакідаў жоўтыя, а зялёныя ў глытку не лезуць! Ягуар жа нажорся ад пуза.

Пайшлі яны далей і бачаць працоўных, якія аруць поле. Ягуар і кажа:

— Братку мой алень, калі будзем праходзіць побач з працоўнымі, крыкні ім: «Ды каб д'ябал знёс тых, хто працуе!»

Ну, небарака-алень, калі праходзіў побач з працоўнымі, гэтак і крыкнуў. Вох як яны раззлаваліся, пагналіся, спусцілі сабак — ледзь не злавілі. Ягуар жа, калі праходзіў побач, сказаў: «Каб вам Пан Бог дапамог!» Людзям спадабалася, і яны ахвотна дазволілі ягуару прайсці.

Пайшлі яны далей і пабачылі змяюку колеру караляў. Ягуар і кажа:

— Зірні, братку, які прыгожы бранзалет, вазьмі, аднясеш дачцы.

Алень схапіў змяюку, а тая яго ўкусіла. Алень завішчэў, паскардзіўся ягуару, а той кажа, што нельга быць гэтакім дурнем.

Нарэшце дасягнулі яны хаты, дзе жыў сябра ягуара. Спазніліся — і таму адразу паклаліся спаць. Алень падвесіў свой гамак у куце і імгненна заснуў. Ягуар жа пачакаў, тады падняўся ў апраметнай цемры, ціхенька адчыніў дзверы, праслізнуў вонкі і пралез да аўчарні. А там абраў сабе самага тлустага барана, пажор мяса, вярнуўся ды запэчкаў аленю пысу крывёю.

Раніцою падняўся гаспадар дому, пайшоў да аўчарні, а там не хапае барана. Ад-

разу ж гаспадар звярнуўся да ягуара. Той і кажа:

— Гэта не я, я ж чысты, зірні, гэта мой братка алень.

Гаспадар пайшоў у кут да аленя, бачыць: пыса ў крыві. Закрычаў гаспадар:

— Вох латруга які, гультай!

Схапіў дубец ды збіў небараку да смерці.

А ягуар паласаваўся сыраквашай, ды і аленя яны з гаспадаром потым зжэрлі.

Мінуў пэўны час. Здарылася братку ягуару пазычыць плашч у малпы. Згадаў ягуар пра прыгоду сваю з аленем і вырашыў таксама і малпу запрасіць на сыраквашу. І запрасіў. Малпа пагадзілася, і пайшлі яны разам.

Як падышлі да ракі, ягуар і кажа, каб малпа не баялася: вунь мелкае месца, ідзь смела. Малпа на тое кажа:

— Што я табе, алень, каб там ісці? Сам наперад ідзі — альбо я вярнуся.

Ну, што зробіш, пайшоў ягуар наперад праз мелкі брод.

Пайшлі яны далей і зайшлі ў бананавы гай. Тут ягуар шчыра так кажа:

— Малпачка мая, ускараскайся наверх ды жары там зялёныя, бо яны найлепшыя, а жоўтыя, благія, кідай мне, я паскубу крышачку і задаволюся.

— Давай, — пагадзілася малпа, залезла наверх, папазжэрла ўсе жоўтыя бананы, а паскідала адны зялёныя.

Ягуар аж загаласіў:

— Што ж ты робіш, малпачка мая, не злуй мяне, а то закіпцюру!

— Што? — кажа яму малпа. — Рыпніся толькі, дык я вярнуся сама.

Пайшлі яны далей, бачаць працоўных, якія аруць поле. Ягуар і кажа:

— Малпачка мая, калі будзем праходзіць побач з працоўнымі, крыкні ім: «Ды каб д’ябал знёс тых, хто працуе!» Тады шчыра табе яны падзякуюць.

Малпа ж, калі праходзіла побач, сказала: «Каб вам Пан Бог дапамог!» Людзям спадабалася, і яны ахвотна дазволілі малпе прайсці. Ну, за кампанію прайшоў і ягуар.

Пайшлі яны далей і пабачылі змяюку колеру караляў. Ягуар і кажа:

— Зірні, малпачка, які прыгожы бранзалет, вазьмі, аднясеш дачцэ.

— Сам бяры такі, — прабурчала малпа. І не ўзяла.

Нарэшце дасягнулі яны хаты, дзе жыў сябра ягуара. Спазніліся — і таму адразу паклаліся спаць. Малпа павесіла свой гамак надта высока, залезла ды зрабіла

выгляд, што спіць. Ягуар жа пачакаў, тады падняўся ў апраметнай цемры, ціхенька адчыніў дзверы, праслізнуў вонкі і пралез да аўчарні, абраў сабе найтлусцейшага барана, пажор мяса, узяў крыві ды вярнуўся, каб запэцкаць малпе пысу крывёю. Малпа ўбачыла і тыцнула нагою, так што кроў уся вылілася на ягуара, запэчкала ўсю поўсць.

Раніцою падняўся гаспадар дому, пайшоў да аўчарні, а там не хапае барана. Гаспадар і кажа:

— Як ні прыйдзе да мяне гэты кляты ягуар, заўжды не далічышся бараноў!

Пабег у хату, а ля ганка сустракае яго малпа і паказвае рукою ў бок ягуара. Той толькі і здолеў, што курчыцца ў гамаку ды рабіць выгляд, нібы спіць. Намагаўся адчысціцца, але кроў у поўсці засталася!

— Ах жа ты нячысты! — зароў гаспадар, схапіў стрэльбу і забіў ягуара.

А малпа нажэрлася сабе сыраквашы і пайшла дахаты.

ДОНА ЛАБІСМІНА

Жылі аднойчы кароль з каралевай, і не было ў іх дзяцей. А каралева ж надта дзяцей хацела — і вось аднойчы, разгубіўшыся, загаласіла: «Хоць бы якога мне дзіцёнка, хай і змяюку якую!» Ну, пагаласіла яна так — і раптам зацяжарыла. І нарадзіла дзяўчынку, а ў той вакол шыйкі абвілася змяя. Погань якая! Уся радзіна зжахнулася, але адарваць змяюку ад шыі не здолела. Так і раслі абедзве разам. Аднак дзяўчынец змейка надта спадабалася.

І вось шпацыравала прынцэса аднойчы па марскім беразе. Знянацку змяя саскочыла ды кінулася ў хвалі! Прынцэса заплакала, залілася слязамі, і ўрэшце змяя вярнулася і зноў абвілася вакол шыі. Так абедзве і вярнуліся да палаца, і аніхто не вызнаў, што змяя саскоквала. Але надышоў час, і змяя сказала, што не вернецца, аднак паабяцала, што калі сястра патра-

піць у небяспеку, то няхай пакліча сваю Лабісміну — так звалі змяю. А прынцэсу звалі Марыя.

Прайшло колькі гадоў, каралева захварэла і памерла. Перад смерцю яна сцягнула з пальца пярсцёнак і сказала каралю:

— Шаноўны пане мой, калі пабярэшся шлюбам другі раз, дык бяры толькі тую прынцэсу, якой мой пярсцёнак раўнютка сядзе на палец — і каб не боўтаўся, і каб не ціснуў.

Вядома, кароль у адпаведны час вырашыў ажаніцца і ўзяўся правяраць усіх навакольных прынцэс. І анікому не падышоў пярсцёнак! З усіх прынцэс засталася толькі дачка Марыя. Кароль загадаў ёй прыйсці паспрабаваць пярсцёнак — і той ідэальна сеў на палец!

Што рабіць? Каралеўскае слова не вернеш — і абвясціў кароль, што ажэніцца з уласнаю дачкою. Дзяўчына залілася слязамі. Бо як жа гідка — з уласным бацькам гэтакое! Пабегла тады на бераг і паклікала змяю — і тая з’явілася. Марыя ўсё ёй распавяла, а змяя і кажа:

— Не бойся. Скажи каралю, што пойдзеш за яго, толькі калі ён падаруе табе сукенку з фарбамі ўсіх палявых кветак.

Так прынцэса і сказала каралю. Ён раз-злаваўся, але загадаў шукаць сукенку. Доўга шукалі прыслужнікі, але ўсё ж знайшлі.

Прынцэса зноў заплакала і пабегла да сястры, а тая параіла:

— Цяпер прасі сукенку колераў мора і ўсіх тамтэйшых рыб.

Кароль раззлаваўся яшчэ мацней, аднак загадаў шукаць. Доўга трывалі пошукі, але ўсё ж адшукалі і такую сукенку. І трэці раз пабегла дзяўчына да доны Лабісмiны, і тая параіла:

— Цяпер прасі апошнюю сукенку, ужо колеру начных нябёсаў і ўсіх тамтэйшых зор.

Кароль ледзь не раз'юшыўся, але паабяцаў адшукаць, бо апошня ж. Нашмат болей часу занялі пошукі, чым першыя два разы, аднак здабылі слугі і тую сукенку. Атрымаўшы яе, прынцэса зусім разгубілася, пабегла да мора, а там — зірні ж! — ужо чакае карабель, які падрыхтавала дона Лабісмiна, пакуль юрлівы бацька шукаў сукенкі. Змяя параіла плыць на караблі, а калі ён прыстане, дык сысці ў тое каралеўства, чый бераг, ды чакаць на шлюб з тамтэйшым прынцам. А падчас самога шлюбу няхай Марыя тройчы пакліча сястру, і тая ператворыцца са змяі ў прынцэсу.

Карабель плыў-плыў і прычаліў, Марыя сышла на бераг — а жыць трэба на штось. Таму адправілася дзяўчына ў палац там-

тэйшага караля і папрасілася на працу. Каралева бачыць, што ладная дзяўчына, і паставіла яе даглядаць каралеўскіх курэй. Даглядала наша Марыя іх, даглядала, і вось надышлі святы, ажно тры дні. Ва ўсім горадзе святкавалі, а курніцу, вядома, не запрашалі. Не для пахалкаў свята.

Але дзяўчына, калі ўся шляхта з палаца з'ехала, памылася, убралася ды надзела сукенку фарбаў усіх палявых кветак, папрасіла ў сястры файны шляхетны вазок і таксама паехала на свята. Усе былі зачараваныя і захопленыя такой прыгожай і заможнай шляхцянкай — і аніхто ж не ведаў, што за панна. А прынц як зірнуў, дык адразу і закахайся. Аднак Марыя збегла з балявання яшчэ да яго заканчэння, вярнулася да курэй і пераапанулася ў старое.

Прынц вярнуўся да палаца і кажа маці-каралеве:

— Вох, пані матулька мая, бачылі вы, якая прыгожая дзяўчына была на баляванні? Хачу пабрацца з ёю шлюбам. Не

ведаю, хто яна, аднак нечым яна падобная да нашай курніцы.

— Сыну мой, ну што ты кажаш? Пагаджуся: яна добрая і ладная дзеўка, але ж адкуль у яе такая шыкоўная, раскошная сукенка? Вунь, зірні: ёй жа толькі побач са свіннямі і гадавацца.

Упарты прынц усё ж пайшоў да курніцы і кажа:

— Служка мая курніца, бачыў я выбітную заможную панну сёння на баляванні — і такая яна была падобная да цябе. Ці мо тое ты?

— Ой, мосць ваша, пан мой вяльможны прынц, ну як жа тое я, бо хто я такая?

І вось другі дзень свята, і зноў з'яўляецца наша Марыя на вазку яшчэ шыкоўнейшым ад першага і ў сукенцы колераў мора з усімі рыбамі. Прынц закахаўся яшчэ болей. На трэці дзень курніца з'явілася ў сукенцы колеру ночы і ўсіх зор. Прынц ледзь не звар'яцеў ад кахання і шпурнуў незнаёмай панне найкаштоўнейшы дыямент. Тая збегла, аднак дыямент захавала.

Прынц вярнуўся да палаца і захварэў ад такога моцнага кахання. І есці адмовіўся. Каралева намаўляла ўсіх служак, каб пайшлі да яго і пачаставалі яго ўзварам ці чым яшчэ, па-жаночаму, хай бы толькі аджыўся. Усіх паспрабавала каралева прывесці да прынца, і ад усяго і ўсіх ён адмаўляўся. Засталася толькі курніца. Ну, каралева паклікала яе і загадала аднесці ўзвар прынцу і ўвогуле рабіць усё, што ён скажа.

— Ох, мая найсвятлейшая панна каралева, ці ж вы кпіце з мяне? — сказала Марыя. — Хто я такая, каб пан мой прынец пагадзіўся прыняць узвар з маіх рук? Але ж давайце я згатую свой узвар, бо я ведаю, як гатуюць узвары на гэтакую хваробу. Няхай яму аднясуць, мо дапаможа.

Каралева пагадзілася. А чаму не? Курніца ж наша згатавала ўзвар, наліла ў шляхетную місу ды паклала туды прынцаў дыямент. Прынц як толькі ўзяўся за лыжку, дыямент той пабачыў, ускочыў з ложка, закрычаў, што ўжо здаровы і што вось сёння ж ажэніцца з дзяўчынай, якая гадуе

курэй. Загадаў ён яе паклікаць, а тая і з'явілася ў шыкоўнай сукенцы, як на свята.

Тут ужо балявалі ўсе, балявалі, пабраў Марыю прынц і ўчыніў шыкоўны шлюб. А ў Марыі ад радасці ў галаве ўсё змяшалася, і забылася яна паклікаць сястру. Так Лабісміна і не зняла з сябе чары ды заста-лася змяёю сядзець у моры і злавацца.

Таму мора часцяком ракоча, і грымоча, і плюецца салёным. А вам было б даспадобы застацца назаўжды дзеўкай, ды яшчэ і змяёю?

КАЗКА АПОШНЯЯ, ПАВУЧАЛЬНАЯ

Ну вось, надышла пара развітвацца. І таму распавядзём мы асабліваю развітальную казку. Яна пра братку ягуара і братку ката.

Аднойчы папрасіў братка ягуар, каб братка кот навучыў скакаць на здабычу. Бо каты ж надта добра скачуць, хаця і малыя. Ну, вучыў кот, вучыў, і нарэшце абодва стаміліся. Вырашылі яны пайсці напіцца вады і побач з крыніцаю заўважылі яшчарку. Тады і кажа ягуар:

— Братку мой коце, а давай пабачым, хто здолее з аднаго скоку схапіць вунь тую яшчарку.

— Давай, — пагадзіўся кот.

— Ну дык скачы, — сказаў ягуар.

З тым кот скокнуў на яшчарку — а ягуар скокнуў на ката, каб схапіць таго з яшчаркай у кіпцюрах!

Аднак кот вывернуўся. Ухапіў братка ягуар адно толькі паветра і кажа расчаравана:

— Ну, братку коце, як жа ты мяне вучыў? Ты ўсё роўна скачаш лепей ад мяне. Пачаў ты адукоўваць мяне, ды не скончыў.

— Дурны той настаўнік, які адразу ўсё распавядае і дэманструе гэтакім вучням, — сказаў кот.

Вось на тым і скончыўся час нашых казак.

Да сустрэчы!

ЗМЕСТ

Прадмова	5
Як з'явілася ноч	9
Голы пеўнік	14
Зласлівая мурынка	18
Замужняя жабка	23
Мураш і снег	27
Малпа і яе хвост	32
Малпа і напой алуа	35
Вадзяная чарапаха і кракадзіл	41
Ягуар і бугай	45
Вадзяная чарапаха і невядомы фрукт	48
Малпа і трусік	52
Сястрычка ліса і браток груган	54
Браток лісток	58
Ліса і чалавек	61
Тры хлопцы	63
Дзёрзкі мурын	57
Ягуар і казёл	71
Кароль-паляўнічы	76
Ягуар, алень ды малпа	81
Дона Лабісміна	87
Казка апошняя, павучальная	95

Літаратурна-мастацкае выданне

Народныя бразільскія казкі

Адказны за выпуск Р. М. Цымбераў

Рэдактар і карэктар А. А. Крыцкая
Дызайн вокладкі, малюнкi П. А. Дарохiн
Вёрстка і апрацоўка iлюстрацый А. У. Жынкiн

Падпісана да друку 20.03.2024. Фармат 70×100 1/32.

Папера афсетная. Друк афсетны.

Ум. друк. арк. 2,19. Ул.-выд. арк. 2.21.

Тыраж 300 экз. Заказ 3119.

Выдавец Цымбераў Раман Міхайлавіч.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/530 ад 30.05.2018.

Пр-т Ракасоўскага, д. 85, кв. 47, 220085, г. Мінск.

E-mail: romantsimberov@gmail.com

+375 29 7555041 (Viber, Telegram)

Друкарня ТДА «Новапрынт».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/54 ад 25.02.2014.

Вул. Купрэвіча, 1/3-6, п. 6-127, 6-107, 220141, г. Мінск.

Тэл. +375 29 1037995

ВЫДАВЕЦТВА
TSYMBERAU
АЖЫЦЦЯЎЛЯЕ

**ПАДРЫХТОЎКУ ДА ВЫДАННЯ І ВЫПУСК КНІГ
ЗА КОШТ УЛАСНЫХ СРОДКАЎ АЎТАРАЎ**

А таксама выпускае наступныя серыі кніг:

- **ТАКАЯ ГІСТОРЫЯ** — навуковая і навукова-папулярная літаратура па гісторыі Беларусі і сусветнай гісторыі;
- **СОЦЫУМ** — навуковая і навукова-папулярная літаратура, якая даследуе чалавечае грамадства;
- **ГІСТОРЫЯ — ДЗЕЦЯМ** — кнігі і коміксы па гісторыі для дзяцей;
- **ГЕБРАІСТЫКА БЕЛАРУСІ** — даследаванні па гісторыі габрэяў Беларусі;
- **РЭАЛЬНЫ БІЗНЕС** — аповеды пра бізнес ад людзей, якія дасягнулі ў ім поспеху;
- **ПАЭЗА** — сучасная паэзія.

Па ўсіх пытаннях
адносна выдання кніг, рэалізацыі,
а таксама ажыццяўлення сумесных праектаў
звяртацца:

+375 29 7-555-041 (МТС) +Telegram, Viber
альбо на адрас электроннай пошты:
romantsimberov@gmail.com

KNIGER.BY

Інтэрнэт-крама
гістарычнай, мастацкай
і тэхнічнай літаратуры

Найлепшы выбар выданняў
па гісторыі Беларусі, ваеннай
і сусветнай гісторыі. Набыццё і продаж
букіністычнай літаратуры,
адпаведнай тэматыцы крамы.

Выдавецкі праект «Такая гісторыя».

Купонная сістэма:

чытачы прымаюць удзел у вырашэнні,
ці будзе выдадзена кніга.

Кантакты:

+375 (29) 7555041 (MTC)

+Telegram, Viber

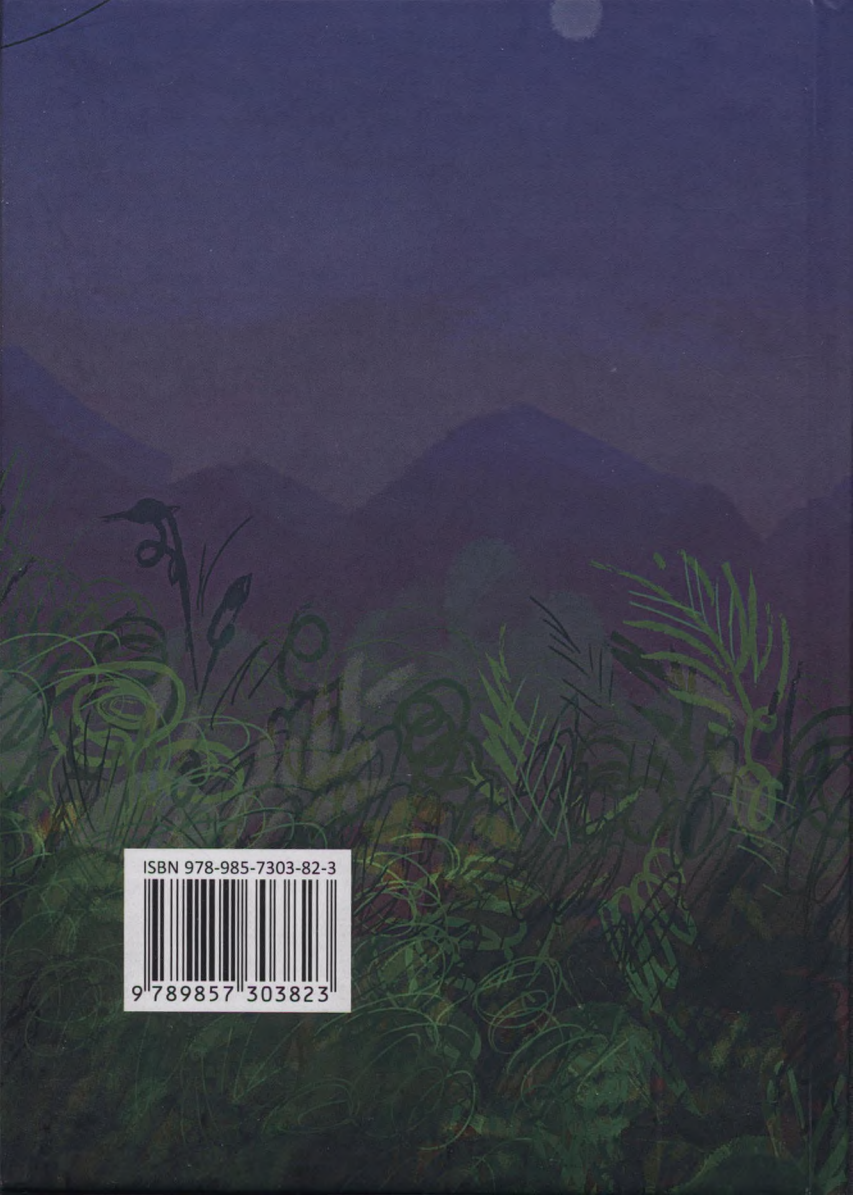
+375 (29) 3368284 (A1)

romantsimberov@gmail.com

KNIGER.BY

KNIGER.BY

KNIGER.BY

ISBN 978-985-7303-82-3

9 789857 303823

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100